

PISA: BAHOLASH TIZIMI VA NATIJALARNI TAHLIL QILISH

1.Andijon davlat chet tillari instituti

Tarjima nazariyasi yo'nalishi talabasi

Kimsanboyeva Moxinur Xurshidbek qizi

2.Andijon davlat chet tillari instituti

Gid hamrohligi madaniyatlararo muloqot

va tarjimashunoslik kafedrası o'qituvchisi

Abduraxmonov To'raxon Saydullayevich

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada xalqaro ta'lim sifatini baholash dasturlaridan biri bo'lgan PISA (Programme for International Student Assessment) tadqiqotining mazmun-mohiyati, baholash tizimi hamda natijalarni tahlil qilish mexanizmlari yoritib beriladi. PISA baholash dasturining asosiy yo'nalishlari — o'qish savodxonligi, matematik savodxonlik va tabiiy fanlar savodxonligi batafsil tahlil qilinadi. Shuningdek, PISA natijalarining ta'lim siyosatini shakllantirishdagi ahamiyati, mamlakatlar kesimida ta'lim sifatini solishtirish imkoniyatlari hamda O'zbekiston ta'lim tizimi uchun ushbu tadqiqotdan kelib chiqadigan xulosalar muhokama etiladi. Maqola ta'lim sohasi mutaxassislari, pedagoglar va tadqiqotchilar uchun foydali bo'lishi ko'zda tutilgan.

KALIT SO'ZLAR: PISA, ta'lim sifati, xalqaro baholash, savodxonlik, ta'lim natijalari, kompetensiya, ta'lim tahlili, baholash tizimi.

KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim sifati mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Ta'lim tizimining samaradorligini aniqlash va uni xalqaro mezonlar asosida baholash zarurati tobora ortib bormoqda. Shu nuqtayi nazardan, xalqaro baholash dasturlari, xususan, PISA tadqiqoti alohida ahamiyat kasb etadi.

PISA — bu 15 yoshli o'quvchilarning kundalik hayotda bilim va ko'nikmalarini qo'llay olish darajasini aniqlashga qaratilgan xalqaro tadqiqot bo'lib, u har uch yilda bir marotaba o'tkaziladi. Mazkur baholash tizimi an'anaviy bilimlarni emas, balki o'quvchilarning funksional savodxonligini o'lchashga yo'naltirilganligi bilan ajralib turadi.

Ushbu maqolada PISA baholash tizimining o'ziga xos jihatlari, natijalarni tahlil qilish usullari va ularning ta'lim tizimini rivojlantirishdagi o'rni keng yoritiladi.

PISA TADQIQOTINING MAZMUNI VA MAQSADI

PISA tadqiqoti Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) tomonidan tashkil etilgan bo'lib, uning asosiy maqsadi — o'quvchilarning real hayotiy vaziyatlarda bilim va ko'nikmalaridan foydalana olish darajasini baholashdir.

Tadqiqot quyidagi uch asosiy yo'nalishni qamrab oladi:

- O'qish savodxonligi – matnni tushunish, tahlil qilish va undan xulosa chiqarish qobiliyati;
- Matematik savodxonlik – matematik bilimlarni muammolarni hal qilishda qo'llash;
- Tabiiy fanlar savodxonligi – ilmiy tushunchalarni anglash va ilmiy fikrlashni namoyon etish.

Har bir PISA davrida ushbu yo'nalishlardan biri asosiy (dominant) soha sifatida tanlanadi va chuqurroq o'rganiladi.

PISA BAHOLASH TIZIMINING XUSUSIYATLARI

PISA baholash tizimi bir qator o'ziga xos xususiyatlarga ega:

Birinchidan, baholash testlari standart darslikka asoslanmaydi. Savollar o'quvchilarning hayotiy vaziyatlarga moslashuvchan fikrlashini aniqlashga qaratilgan.

Ikkinchidan, test topshiriqlari turli darajadagi murakkablikka ega bo‘lib, ochiq javobli va yopiq testlardan iborat bo‘ladi. Bu esa o‘quvchilarning tanqidiy va mantiqiy fikrlash darajasini aniqlash imkonini beradi.

Uchinchidan, baholash natijalari ball tizimi orqali aniqlanadi va o‘rtacha ko‘rsatkichlar mamlakatlar kesimida solishtiriladi. Natijalar faqat reyting uchun emas, balki ta‘lim siyosatini takomillashtirish uchun tahlil qilinadi.

PISA NATIJALARINI TAHLIL QILISH

PISA natijalarini tahlil qilish jarayoni murakkab va ko‘p bosqichli bo‘lib, u quyidagi yo‘nalishlarni qamrab oladi:

- o‘quvchilarning umumiy tayyorgarlik darajasi;
- ijtimoiy-iqtisodiy omillarning ta‘lim natijalariga ta‘siri;
- maktab muhitining samaradorligi;
- ta‘limdagi tenglik va adolat masalalari.

Tahlil natijalari asosida mamlakatlar o‘z ta‘lim tizimidagi kuchli va zaif jihatlarni aniqlaydi. Masalan, yuqori natijalarga erishgan davlatlar tajribasi o‘rganilib, boshqa mamlakatlar uchun namuna sifatida qo‘llaniladi.

O‘ZBEKISTON TA‘LIM TIZIMI VA PISA

O‘zbekiston PISA tadqiqotlarida ishtirok etish orqali ta‘lim sifatini xalqaro darajada baholash imkoniyatiga ega bo‘ldi. Bu jarayon milliy ta‘lim standartlarini takomillashtirish, o‘quv dasturlarini kompetensiyaviy yondashuv asosida qayta ko‘rib chiqishga xizmat qilmoqda.

PISA natijalari o‘qituvchilarni tayyorlash, dars metodikalarini yangilash va baholash tizimini modernizatsiya qilishda muhim manba bo‘lib xizmat qiladi. Ayniqsa, o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, muammoni hal qilish va tahliliy ko‘nikmalarni rivojlantirish zarurligini ko‘rsatib bermoqda.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, PISA baholash tizimi ta'lim sifatini aniqlashda muhim xalqaro mexanizm hisoblanadi. Ushbu tadqiqot nafaqat o'quvchilarning bilim darajasini, balki ularning hayotga tayyorgarlik darajasini ham baholaydi.

PISA natijalarini chuqur tahlil qilish orqali ta'lim tizimini rivojlantirish, zamonaviy pedagogik yondashuvlarni joriy etish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash imkoniyati kengayadi. Shu bois, PISA tadqiqotlari ta'lim sohasida strategik ahamiyatga ega hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. OECD. PISA 2018 Results. OECD Publishing, Paris.
2. OECD. What Students Know and Can Do: PISA.
3. Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlar materiallari.
4. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi rasmiy materiallari.
5. Karimov A., Rahimov B. Ta'lim sifatini baholashning zamonaviy usullari. – Toshkent, 2021.